

Työterveyslaitos

Hyvinvointia työstä

Lupa kehittää – TOIMIsta voimaa!

TOIMI-hankkeen päätösseminaari 9.2.2016

Lupa kehittää – TOIMlsta voimaa!

12.00-12.15 Seminaarin avaus

Ella Isaksson, työhyvinvointiasiantuntija, Vantaan kaupunki

Hilkka Ylisassi, erikoistutkija, Työterveyslaitos

12.15-12.30 Millaista kehittämistä vanhuspalveluissa tarvitaan juuri nyt

Mari Niemi-Saari, sosiaali- ja terveyslautakunnan puheenjohtaja, Vantaan kaupunki

12.30 – 13.45 TOIMI-tiimin puheenvuoro: menetelmät ja tulokset

Heli Heikkilä, Sari Käpykangas, Elisa Valtanen ja Eveliina Saari, tutkijat, Työterveyslaitos

13.45 -14.15 Kahvitauko

14.15 - 15.45 Paneelikeskustelu, Mitä Toimi toi?

Vetäjänä Mervi Hasu, vanhempi tutkija, Työterveyslaitos

15.45 - 16.00 Seminaarin päätös, *Hilkka Ylisassi*

TOIMI-hanke

Työntekijöiden kehittämistoimijuutta edistävien menetelmien käyttöönotto ja kehittävä seuranta

Tarkoitus:

- edistää kahden erilaisen kehittämistoimijuutta tukevan menetelmän käyttöä HR:n, johdon ja työntekijöiden uusiksi välineiksi
- tuottaa tutkimustietoa menetelmien hyödyistä
- luoda uudenlaista työntekijälähtöistä kehittämiskulttuuria suomalaisille työpaikoille.

Toteutus:

- kokeiltiin ja seurattiin ITU!-Innovaattorin työkirjan ja kehitysvuoropuhelumenetelmän käyttöä neljässä vanhuspalveluorganisaatiossa ja jäljitettiin niiden käytön seuraamuksia. Lisäksi organisaatioissa toteutettiin kehittävän vaikuttavuusarvioinnin työpajat.

Yhteistyökumppanit

Helsingin kaupunki

Sosiaali- ja terveysvirasto

Vantaa

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala

LOHJA

Perusturvatoimi

mereo

Olet hyvän paikan ansainnut.

Mereo/Vanhusten palvelutaloyhdistys ry,
Helsinki

H•E•N•R•Y

Henkilöstöjohdon
ryhmä – HENRY ry

Vanhus- ja lähimmäispalvelun
liitto ry

Helsingin yliopisto ja
Koulutus- ja
kehittämiskeskus
Palmenia/Helsingin
yliopisto

Työsuojelurahasto
Arbetskyddsfonden
The Finnish Work Environment Fund

Työterveyslaitos

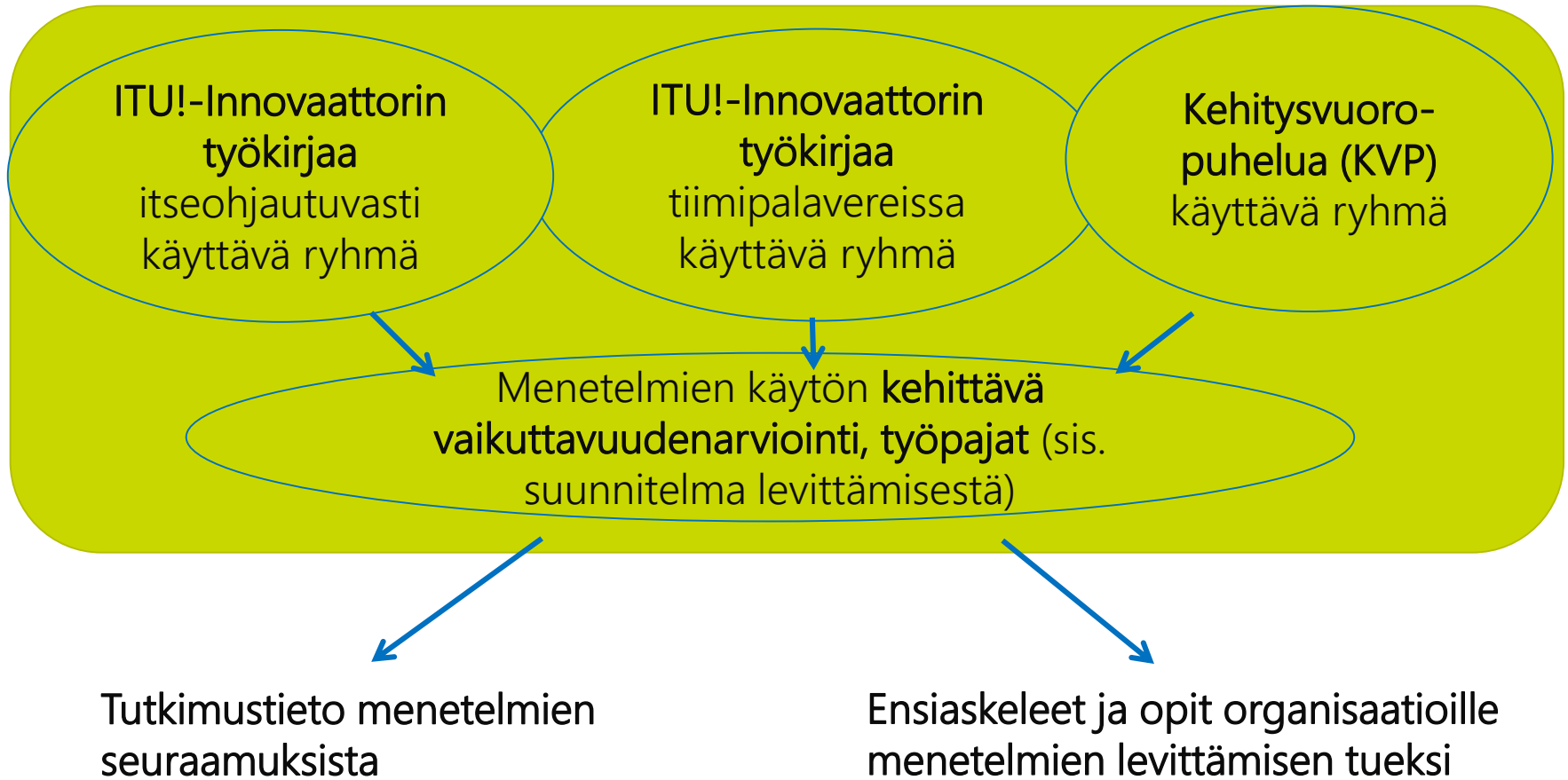
Tutkimuspaikat ja kokeillut menetelmät

TUTKIMUSPAIKKA/ TYÖYKSIKKÖ	MENETELMÄT
VANTAA <ul style="list-style-type: none"> • Palvelutalo 1 • Palvelutalo 2	ITU itseohjautuva + ohjattu KVP
HELSINKI <ul style="list-style-type: none"> • Palvelutalon tiimi A • Palvelutalon tiimi B • Kotihoitoyksikkö	ITU, ohjattu KVP ITU, ohjattu
LOHJA <ul style="list-style-type: none"> • Osasto • Kotihoitoyksikkö • Hallinnon johtoryhmä	ITU, ohjattu KVP ITU itseohjautuva
MEREO <ul style="list-style-type: none"> • Ryhmäkoti A • Ryhmäkoti B • Kotihoito & ryhmäkoti	ITU itseohjautuva ITU, ohjattu KVP

KAIKISSA NELJÄSSÄ KOHTEESSA JÄRJESTETTIIN KEHITTÄVÄN ARVIOINNIN TYÖPAJAT (paja 1 ja paja 2)

TOIMI-hankkeen toteutus 1/2014-2/2016

Kokeileva käyttö neljässä organisaatiossa,
ennen-jälkeen -haastattelut

Toimi-tiimin puheenpuoro

- Mitä on kehittämistoimijuus?
- ITU! Innovaattorin työkirja, havaintoja kokeiluista
- Kehitysvuoropuhelu, havaintoja kokeiluista
- Kehittävä arviointi, arviointipajojen anti
- Johtopäätöksiä ja eväitä tulevaisuuteen

Johdon ja organisaation näkökulma

Organisaatio-
tasoinen
Suunniteltu
Kontrolloitava

**Strategialähtöinen käsitys työntekijöiden
toimijuudesta**

Julkinen
Johdettu, virallinen
Dokumentoitu
Seurattu/palkittu

Toteutunut, koettu, muuttuva toimijuus

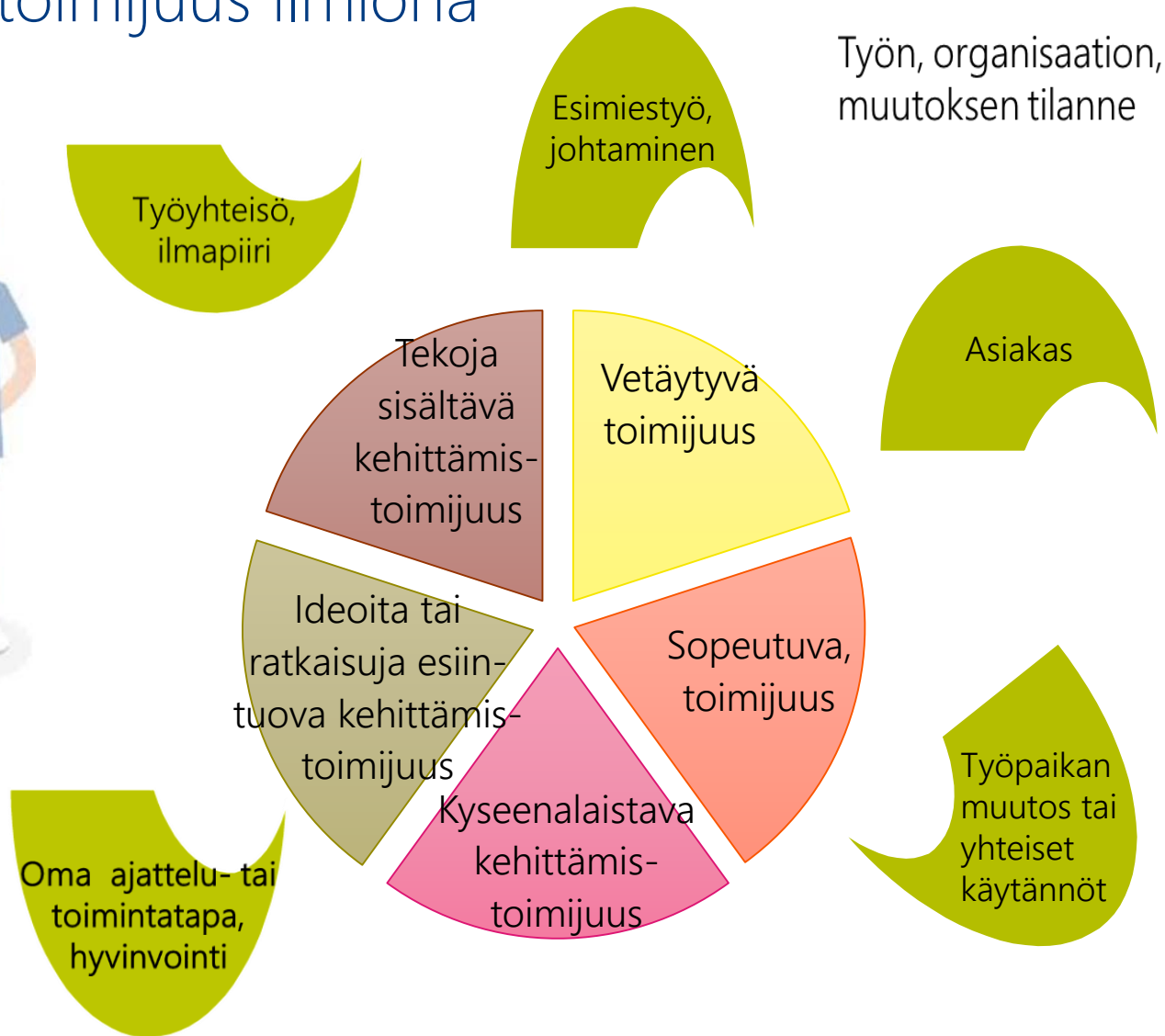
Paikallinen
tilanteinen,
jatkuvasti
muuttuva,
kehittyvä,
itseohjautuva

**Käytäntölähtöinen käsitys työntekijöiden
toimijuudesta**

Työntekijöiden ja käyttäjien näkökulma

Julkilausumaton
Epävirallinen
Piilevä tai näkymätön
Dokumentoimaton
Vertaispalkittu tai
käyttäjien palkitsema

Kehittämistoimijuus ilmiönä

Yksilöllinen suhtautumistapa

Toimijuudesta kehittämistoimijuuteen

- 1) *Vetäytyvä* toimijuus voi tuoda pysyvyyttä toimintaan ja organisointiin (Emirbayer & Mische 1998)
- 2) *Sopeutuvaan* toimijuuteen kuuluu harkintaa ja merkityksen rakentamista muutostilanteesta (Dorado 2005)
- 3) *Kyseenalaistava, kriittinen* kehittämistoimijuus voi aikaansaada oppimista ja ratkaisuja (Engeström 1995, Vänninen ym. 2015)
- 4) *Ratkaisuja ja ideoita esiintuova* kehittämistoimijuus on aloitteellista ja tilanteista
- 5) *Kehittämistekoja sisältävä* toimijuus on julkituotua vastuunottoa

Työntekijöille: ITU! Innovaattorin työkirja

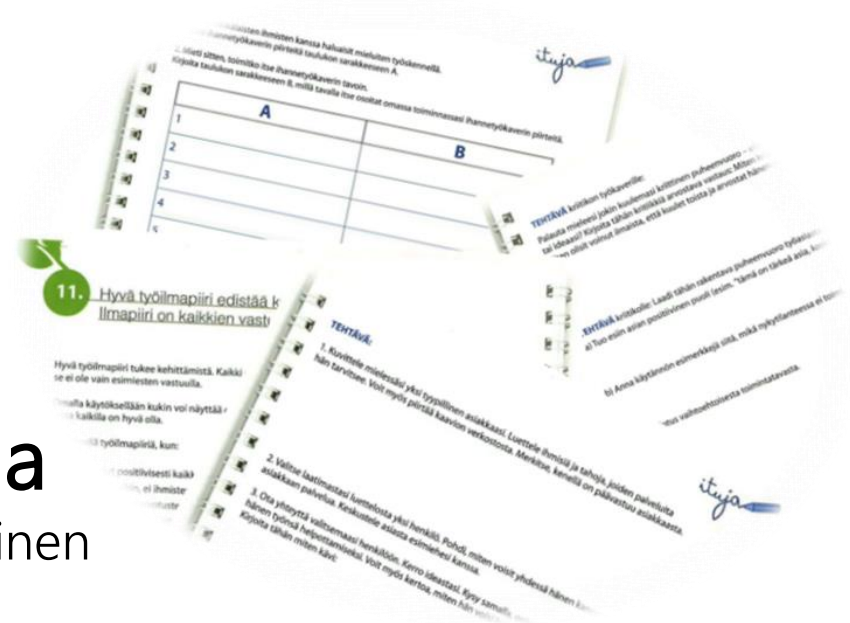

ITU! Innovaattorin työkirja

Kehittämismyönteisen kulttuurin tukeminen

Kehittämisluvan symboli

Mukana arjen työssä

TOIMI-hankkeen tuloksia, ITU! –kirja

ITU!-kirjan käytön vaikutukset ja hyödyt vaikuttavat riippuvan siitä, millainen työyhteisön kehittämiskulttuurin lähtötilanne on.

ITU!-kirja toimi välineenä, jonka avulla myönteinen ajattelu ja puhe työyhteisössä vahvistuivat. Työyhteisön vahvan kehittämiskulttuurin sekä kehittämisintervention johdosta työyhteisö voi olla vahvempi myös tulevien muutosten edessä.

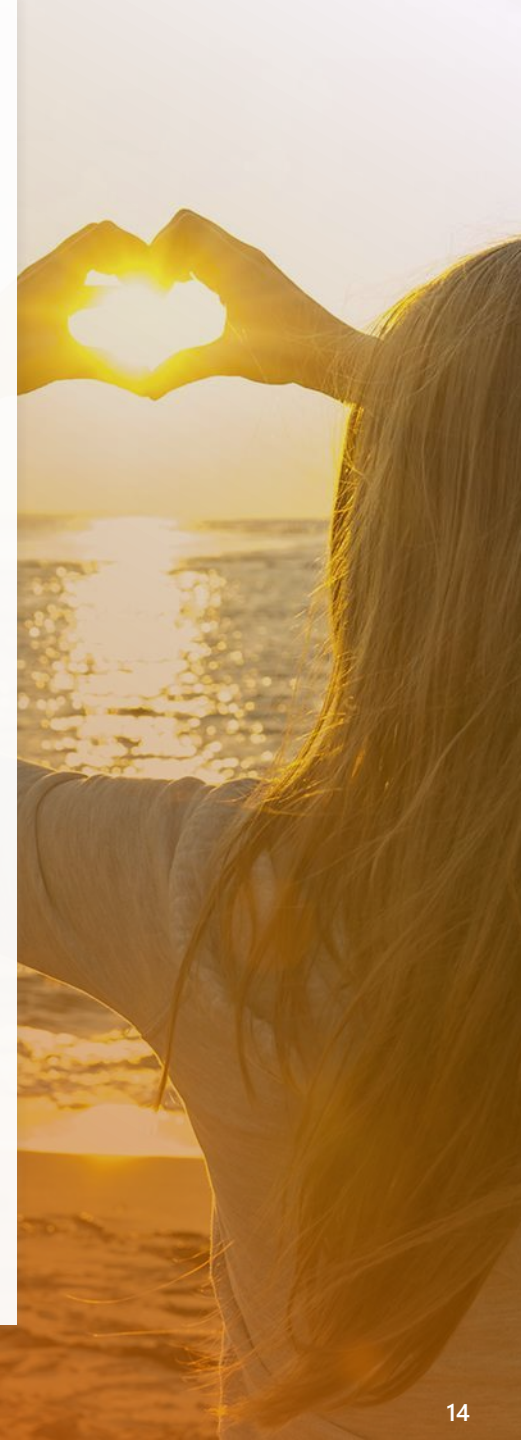
Parhaimmillaan kehittämisintervention avulla voidaan saavuttaa eheämpi työyhteisö, avoimempi keskustelukulttuuri sekä rohkeammin työtään kehittävä henkilökunta.

ITU! -kirjan kokeilusta oli monenlaista odottamatontakin hyötyä muutostilanteessa tk-osastolla

Kehittämismenetelmän kokeilusta kerrotun hyödyn kohdistuminen tk-osastolla (1/2)

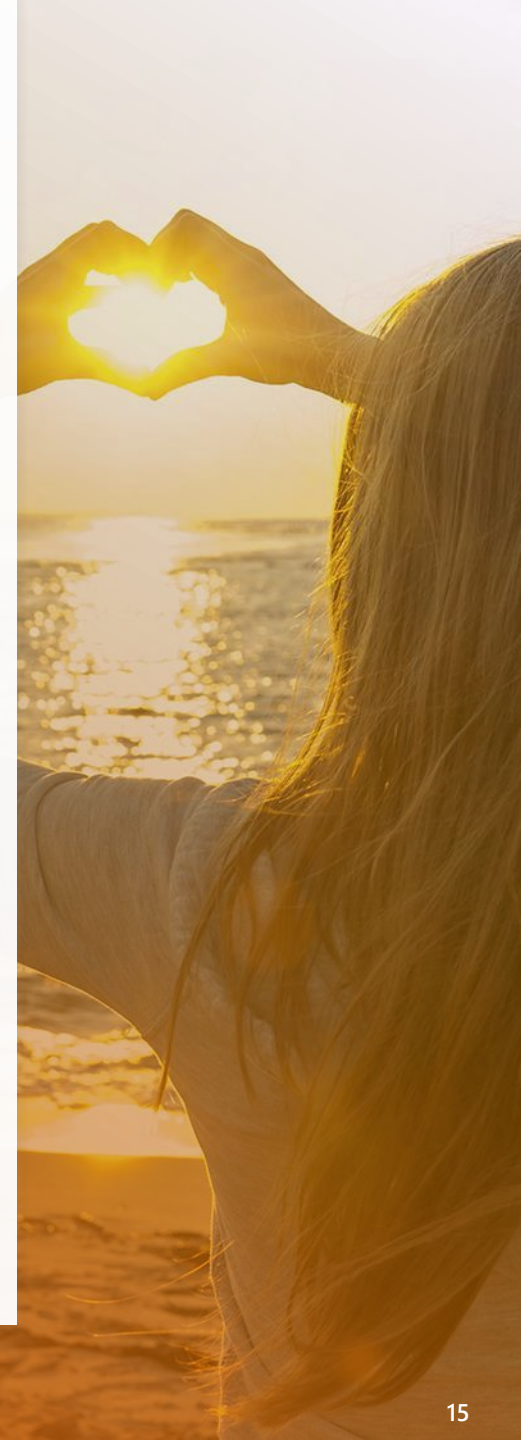
Noussut oivalluksia, kuten hyvän työporukan merkityksen huomaaminen kurjassa säästötilanteessa	Työyhteisön vahvuuksien tunnistaminen
Mahdollistanut hyvien asioiden huomaamisen kiireen keskelläkin	
Parantunut me-henki, "puhalletaan yhteen hiileen"	Yhteisöllisyys
Mahdollisuus purkaa käytännön työtilanteita yhdessä keskustelemalla	Keskustelu
Keskustelun avaaminen	
Hyvänä pohjana keskustelulle	
Uusien ajatusten herättäminen	
Lisääntyvä ajatusten vaihto johtaisi parannuksiin	
Yhteinen tavoite selkeämmin nähtävissä	Yhteinen ymmärrys työstä
Yhteisen ymmärryksen, kokonaiskuvan syntyminen työstä laajemman keskustelun kautta	

Kehittämismenetelmän kokeilusta kerrotun hyödyn kohdistuminen tk-osastolla (2/2)

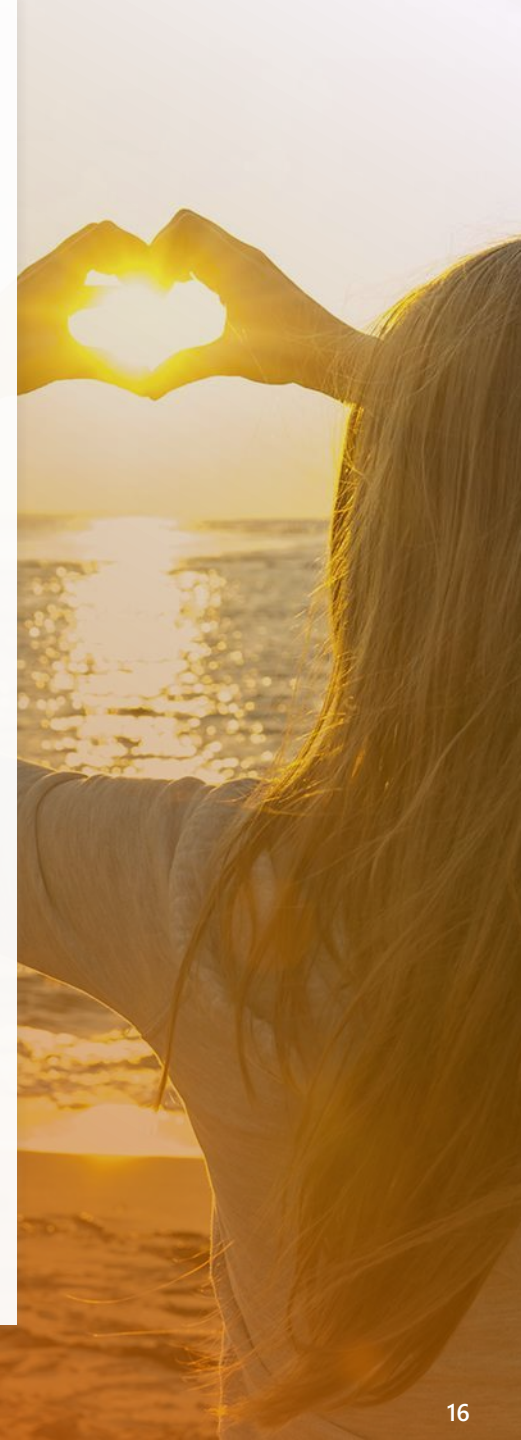
Kehittämismenetelmän kokeilun myötä työhön, työntekijöihin sekä työntekijöiden työssä jaksamiseen ja selviämiseen kohdistunut kiinnostus koettu myönteisenä	Koettu kiinnostus osastoa kohtaan
Vahvistunut käsitys mahdollisuudesta vaikuttaa yhteiseen työhön; kiinnostus vaikuttamiseen	Työntekijälähtöinen kehittäminen
Työntekijöiltä tulevien ratkaisujen arvon ja merkityksen vahvistuminen	
Vahvistunut usko yhteiseen selviämiseen	Positiivisempi kuva tulevasta
Muutostilanteen tulkinta väistämättömäksi ja ratkaisukeskeinen asennoituminen muutostilanteessa	
Työhön kohdistuvan asennoitumisen pohtiminen; myönteisen asennoitumisen merkityksen oivaltaminen	Positiivisempi asenne omaan työhön
Uudenlaisen työhön suhtautumisen herättäminen	
Oman toiminnan pohdinta suhteessa työyhteisöön	Oman tiimiroolin reflektointi
Pysähtyminen miettimään omaa elämää, asioihin suhtautumista ja asioiden merkitystä	Oman elämän ja arvojen reflektointi

ITU! -kirjan kokeilusta oli monenlaista odottamatontaakin hyötyä muutostilanteessa palvelutalossa

Kehittämismenetelmän kokeilusta kerrotun hyödyn kohdistuminen palvelutalossa

Työ on helpottunut	Työtä helpottava ja palvelun laatua parantava arjen innovaatio
Aikaa jää enemmän asukkaille	
Uusi toimivampi ruokailukäytäntö	
Sujuvoittanut työtä parantuneen työnjaon ansiota	Työn sujuvuus
Edistänyt "eteenpäin menevää" ajattelutapaa	Kehittämismyönteinen ajattelutapa
Ajattelemisen uudella tavalla	
Ideoiden esiintuominen	Työntekijälähtöinen kehittäminen
Auttanut nostamaan keskusteluun muitakin kuin rutiiniasioita	
Lisännyt työntekijöiden aloitteellisuutta	
Auttanut työyhteisöä menemään eteenpäin ja sopeutumaan muutoksiin	Muutosvalmius
Edistänyt myönteisempää asennetta työn muutoksia kohtaan	
Parantanut tiimin yhteishenkeä	Parantunut yhteishenki
Vähentänyt lähtöaikeita	Sitoutuminen

Muutokset haittasivat monin tavoin ITU! -kirjan kokeilua

- Kiire, työpaineet ja muutosten aiheuttama tunnekuorma vähensivät työn kehittämistä
- ITU! -kirjan käyttökokeilu jäi *"säästöjen ja kiireen alle"*; *"tuntuu että se vie aikaa, jota meillä ei oikeasti ole"* (tk-osasto)
- Ajankohta oli haastava
- Rakenteiden keskeneräisyys

"Se on mun mielipide että tämmönen toimis, mun mielestä tää on ihan hyvä juttu. Mut se että ne perusasiat pitäis olla kunnossa" (palvelutalo)
- Kriittinen suhtautuminen
- Vähäinen sitoutuminen kokeiluun

Pohdinta

- TK-osastolla kokeilu ei tuottanut työkäytäntöihin tai palveluihin konkreettisia parannuksia, mutta auttoi tekemään näkyväksi ja vahvistamaan työyhteisön vahvuuksia
  - Vahvan kehittämiskulttuurin sekä kehittämisintervention johdosta työyhteisö voi olla vahvempi myös tulevien muutosten edessä
- Palvelutalossa kokeilu tuotti tilamuutoksen, joka säästi työntekijöiden työaika ja paransi palvelun laatua
  - Työn asettuminen laajempaan kontekstiin
  - Ryhmäkäyttö hyötyjen kannalta tärkeä
  - Puhe kohti yhteisten ratkaisujen etsimistä
  - ITU!-kirja välineenä myönteisen ajattelun ja puheen vahvistumiseen
  - Riskinä kehittämisintervention jääminen erilliseksi muusta työn kehittämisestä
- Työntekijät pysyivät muutostilanteessa maltillisina, keskittyivät omaan työhön ja tukivat toisiaan tarpeen mukaan

ITU! –kirjan itsenäinen käyttö

- Johtamis- ja asiantuntijatyötä tekevien ryhmä
- Käyttö jakautui ääripäihin: pelkkä selailu <—> aktiivinen käyttö

Käyttöä estää:

- Ei uskota tuovan uutta; ajattelutapa jo rakentuneena omaan toimintaan
- Ajatus, että yksin käytettynä kirjan käyttö ei olisi hyödyllistä
- Aloittamisen hankaluus

Käyttöä edistää:

- Oman käyttötavan löytäminen ja siihen luottaminen
- Keskustelu työkaverin kanssa auttoi avaamaan teemaa

Koettuja hyötyjä ITU!-kirjan itsenäisestä käytöstä

"Kolahtaminen tapahtui! Tästä saa juuri niin paljon irti kun on valmis itse siihen antamaan"

- Auttanut osallistamaan muita muutokseen ja kehittämiseen
- Oivallus, että uudistukset vaativat pienten askelten eteenpäin menoa
- Pysähtyminen miettimään ja laittamaan ylös asioita selkeyttää omia ajatuksia ja tekee näkyväksi asioita, joita ei ilman pysähtymistä huomaisi
- Hyvä pysähtyä miettimään, mitä tehdään, miksi tehdään ja kenelle tehdään; ajan antaminen tälle pohdinnalle
- Oman työn tarkoituksen selventyminen ja arvostuksen lisääntyminen, kuntalaisten hyvinvointi työn lähtökohtana
- Toi ahaa-elämystä ja lisäsi itsetuntemusta
- Oman työn suunnitelmallisuus ja ennakointi
- Kirjan lukeminen palautti mieleen tärkeitä teemoja

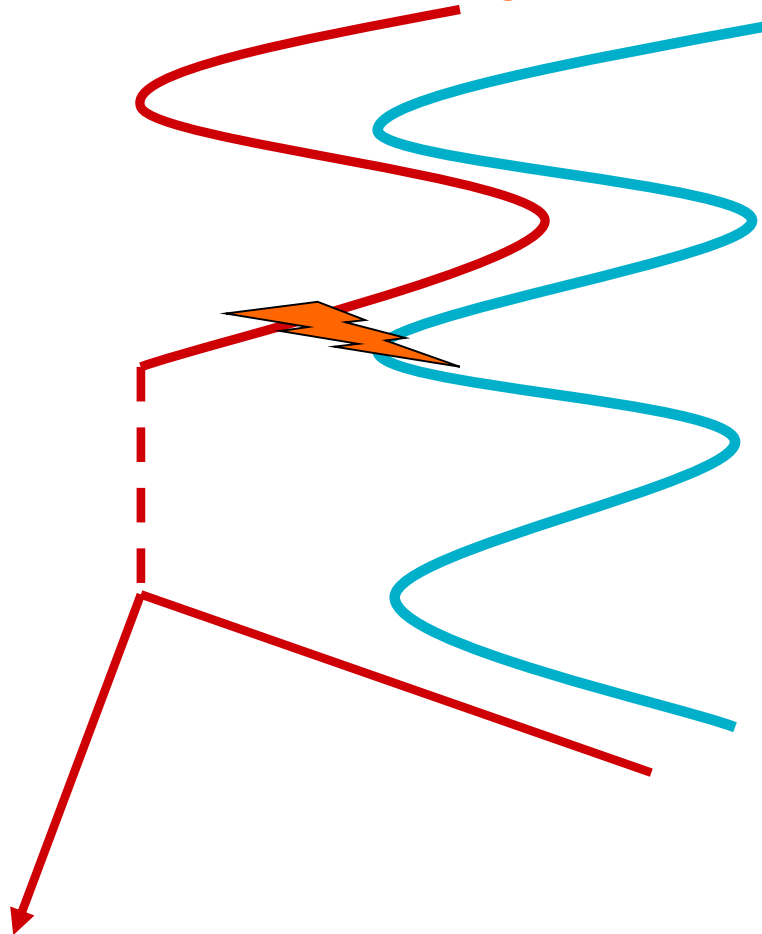
KESKUSTELU

Ituja omalle työpaikalle!

Kehitysvuoropuhelu: Kahden kehityksen yhteensovitus

**HENKILÖKOHTAINEN
AMMATILLINEN KEHITYS**

**YHTEISÖLLISEN
TYÖTOIMINNAN KEHITYS**

22

Kehitysvuoropuhelu

Kokeilu- ja arviointivaihe

Yhteinen reflektio ja
jatkokotoimista sopiminen

Jälki-
haastattelut

**d. Pienryhmäkeskustelujen
oivallusten jakaminen ja
kehittämistehtävien
toteutuksen suunnittelu**

Yhteiskeskustelu 2
(HR & esimies)

**c. Uusi näkemys omasta
tilanteesta ja
kehittämistehtävän
ideoiminen**

Hlökohtaiset vuoropuhelut
pienryhmissä 2

Vetäjien perehdytys
menetelmään
(2x4h + 2h)

Alku-
haastattelut

**a. Työn muutos – mitä se
on meidän yksikössä?**

Yhteiskeskustelu 1
(HR & esimies)

**b. Yhteinen muutos vs.
minun työni ja
urapolkuni**

Hlökohtaiset vuoropuhelut
pienryhmissä 1

Kuinkas sitten kävikään? Haasteita KVP-prosessien varrelta

- Prosessi toteutui monenmoisina versioina – mutkia ja kuoppia kohdattiin mutta niistä selvittiin.
- Se, että vetäjät tulivat työyhteisön läheltä, oli sekä prosessien vahvuus että haaste.
- KVP:ssa vahva teoreettinen ja metodologinen perusta – miten se otetaan ketterästi ja riittävästi haltuun?
- KVP tuotti joka yksikössä tukun kehittämistehtäväideoita. Suurin osa yhteisten toimintatapojen kehittämiseen ja parantamiseen liittyviä.

Tarvitaanko aina "täydellinen" prosessi?

Case: Palvelutalo

(toinen KVP-yhteiskeskustelu sekä jälkihaastattelut; kesä-syky 2014)

1)Työpaikkakoulutus hoidollisiin toimenpiteisiin

2)Työnjaon selkeyttäminen

3)Tauko- ja yhteistilan rakentaminen

4)Yhteisöpalaverit

Pakotti
pysähtymään
yhdessä tietyksi
ajaksi. Huomasin,
että ajatellaankin
aika samalla lailla.

Tiimi hitsautuu
vähitellen yhteen.
Ilmapiiri
rauhottunut

Porukka on oppinut
keskustelemaan.
Puhutaan avoimemmin
ja ihmiset kuuntelevat
toisiaan enemmän.

KVP yksilön ammatillisen kehityksen tukena - muuttuvan työn ja työn mielekkyyden kokemuksen yhteensovittamista

Case Taina, kotihoidon työntekijä

*...tää on työkaveri ja
tää on laite ja tää
on kohta asiakaski...*

*Että tää työ on muuttunut, meidän
työnkuva on hirveesti muuttunu
vuosien saatossa. Ehkä mun pitää
muuttaa mun asenne tai työtapa tai
jotain ett pysyn kärryillä. - - -.
Tämmöinen, heittäytyminen näihin
muihin tehtäviin kuin
hoitotyötehtäviin, et mulla oikeesti, ne
kuuluu mulle. - - -. Joo, kyl se aukas
silmit.*

- Taina alkaa tietoisesti opetella uusien laitteiden ja ohjelmistojen käyttöä
- Kriittisestä oman ajattelutavan kyseenalaistavaan ja edelleen kehittämistekoihin yltävään toimijuuteen

Mikä KVP:ssa olennaista kehittämistoimijuuden edistämisen välineenä?

Mihin suuntaan viedä menetelmää?

- Kokeiltu KVP-versio toimii ilmeisen hyvin työyhteisöjen omana työkaluna
  - yhteisö- sekä yksilötason liikahduksia kehittämistoimijuudessa; oivalluksia ja konkreettisia kehittämistekoja
- Olennaista kvp:ssa:
  - Lähikehityksen yhteisöllinen ja yksilöllinen tilanne sekä sopivan kehitysjännitteen viriäminen, kyseenalaistamiseen pääseminen...
- Mihin suuntaan edetä?
  - Muutoskuvauksen syventäminen ja siihen palaaminen
  - Kyseenalaistamisen tukeminen

*"- -tää on tosi hyvä
juttu ja täs on paljon,
vähän hioo vielä ja
viilaa ni täst tulee
helvetin hieno
homma"*

Ote osallistujan
jälkihaastattelusta,
TOIMI 2014 –2016

Arviointitulottavuudet KVP ja ITU –kokeilujen vaikuttavuus

Työntekijöiden toimijuuden muutokset

- Miten menetelmä edisti työntekijöiden kehittämistoimijuutta?
- Tapahtuiko voimaantumista? Työhyvinvoinnin muutoksia?

Uudet palveluratkaisut ja toimintatavat

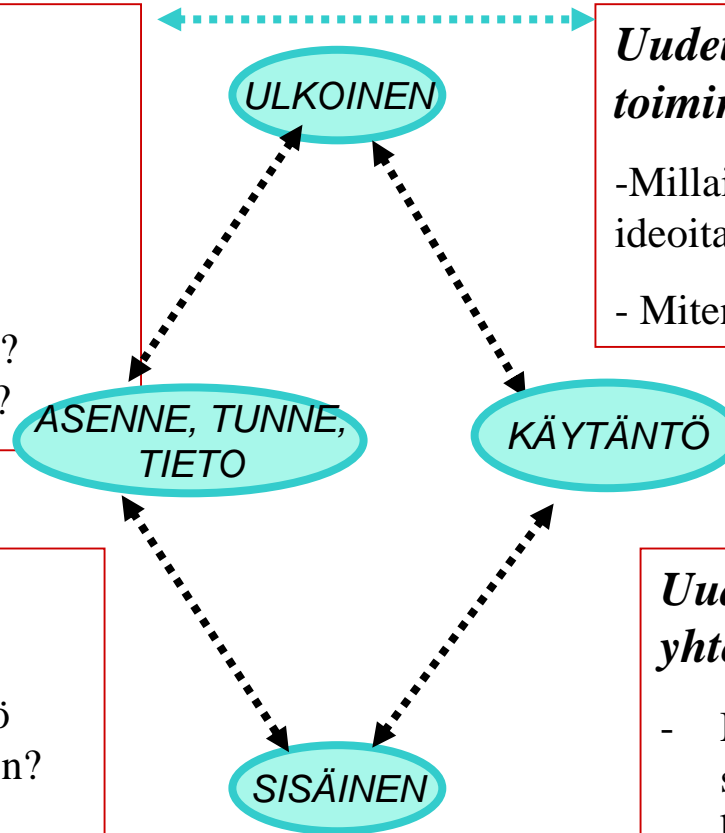
- Millaisia asiakkaille näkyviä uusia ideoita ja ratkaisuja menetelmä tuotti?
- Miten palvelua kehitettiin?

Esimiestyö ja muutosten hallinta

- Miten menetelmän käyttö vaikutti esimiesten työhön?
- Miten menetelmä edisti / auttoi ymmärtämään meneillään olevaa muutosta?

Uudet innovointi ja yhteistyökäytännöt

- Millaisia uusia toimintatapoja syntyi työyhteisöön menetelmän käytön seurauksena?
- Mitä kokeiltavan menetelmän käytölle tulee tapahtumaan työyhteisössä?

Arviointipajoissa havaittua

- Työntekijöiden kehittämistoimijuus kohentui
  - Rohkeus tehdä aloitteita ja tehdä toisin koehenki kaikissa kokeilukohteissa
- Toimintatapaparannuksia kehittyi palveluihin
  - Tiimien yhdistäminen, työnjako iltavuorossa, asukkaiden ruokailutilanteen järjeistys, työvuorosuunnittelumuutokset, luovat ratkaisut hoivatyössä jne
- Esimiesten tukea kaivataan jatkossakin
  - **Kannusta**, levitä, koordinoi
- Kehittämiskäytäntöjä ideoitiiin
  - Viikkopalaverien kehitysosuus, kehittämisiltapäivät, asukaskokoukset, kehitysvuoropuhelu vuosittain, ITU uusille työntekijöille
  - Menetelmiä levitettiin Helsingin vanhuspalveluissa

Johtopäätöksiä

- Hoitohenkilöstö ei lähtökohtaisesti miellä itseään palvelun kehittäjinä vaikka tekevätkin työssään arkista kehittämistä
- Kehittämistoimijuus on monimuotoinen ilmiö, **jota voidaan herätellä ja tukea** työntekijälähtöisillä kehittämismenetelmillä
- Kokeilujen myötä **kehittämistekoja sisältävä toimijuus kasvoi** vetäytyvään toimijuuteen nähden
- Arkea parantavaan kehittämistyöhön paneutuminen saattaa jäädä "ylhäältä määritellyn" muutoksen jalkoihin

Eväitä tulevaisuuteen

- Työntekijälähtöisen kehittämiskulttuurin vahvistamisessa tärkeää
  - Esimiehen kannustus ja tuki työntekijöiden aloitteellisuudelle, vuoropuhelu johdon ja työntekijöiden kesken
  - Resurssit työntekijälähtöisten ideoiden ja uudistusten käytäntöön viemiseen ja niiden levittämiseen
  - Arkityön parannusten näkeminen osana strategisia muutosprosesseja
  - Työntekijälähtöisen kehittämiskulttuurin leviäminen organisaatioissa vaatii HR:n ja esimiesten sinnikästä tietoista työtä

Työterveyslaitos

Mitä Toimi toi?

- paneelikeskustelu

Keskustelemassa

- Johanna Kivistö, Mereo
- Miina Salo, Helsingin kaupunki
- Maarit Aartti, Lohjan kaupunki
- Virpi Dufva, Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitty ry.
- Reijo Miettinen, Helsingin yliopisto

- Mervi Hasu, Työterveyslaitos

EHTO-
LEHDON
TUHO

MINNA
LINDGREN

TEOS

TEOS

MINNA
LINDGREN

EHTO-
LEHDON
TUHO

EHTO-
LEHDON
TUHO

MINNA
LINDGREN

EHTO-
LEHDON
TUHO

Työterveyslaitos

Kiitos! Kommentteja?

TOIMI TTT-lehden blogeissa:

<http://www.ttlehti.fi/muutosvastarinta-voi-kaantya-innovaatioiksi/>

<http://www.ttlehti.fi/esimies-edista-kehittamista-ja-vaali-keksimisen-iloa/>

ttl.fi

@tyoterveys

@fioh

#TOIMI